

JAVNO FINANSIRANJE UDRUŽENJA GRAĐANA/KI U OBLASTI RODNE RAVNOPRAVNOSTI

FemPlatz

Februar 2025. godine

Sadržaj

<u>Uvod</u>	3
<u>Kontekst i ključni nalazi</u>	3
<u>Preporuka za praćenje javnih konkursa u sledećem periodu</u>	5
<u>Konkursi za rodnu ravnopravnost na nacionalnom nivou</u>	5
<u>Konkursi za rodnu ravnopravnost na pokrajinskom nivou</u>	7
<u>Rodna ravnopravnost na lokalnom nivou</u>	11

Uvod

Analiza javnih sredstava za rodnu ravnopravnost sprovedena je u periodu od avgusta 2024. do januara 2025. godine, u okviru projekta „Jačanje transparentnosti finansiranja iz javnog izvora kroz analizu fantomskih i GONGO udruženja“ koji zajednički sprovode Građanske inicijative, Balkanska istraživačka mreža Srbije i FemPlatz - BIRN. Cilj ovog projekta je izrada i primena kriterijuma za identifikaciju fantomskih i GONGO¹ udruženja kako bi se obezbedilo transparentno i odgovorno javno finansiranje, posebno inicijativa u oblasti rodne ravnopravnosti. Dugoročno, cilj je uspostaviti standardnu metodologiju koju bi usvojile javne uprave širom Srbije i Balkana. Za potrebe testiranja metodologije i analize raspoloživih javnih sredstava za rodnu ravnopravnost, organizacija FemPlatz je sprovedla desk analizu odabranih projekata odobrenih na konkursima Ministarstva za brigu o porodici i demografiju, Pokrajinskog sekretarijata za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova (u daljem tekstu Pokrajinski sekretarijat) i analizu budžetskih izdvajanja za udruženja u oblasti rodne ravnopravnosti u devet gradova/opština (Pančevo, Zrenjanin, Sombor, Sremski Karlovci, Požarevac, Leskovac, Čičevac, Zaječar, Užice). Svi nalazi se odnose na 2023. i 2024. godinu.

Za svaki konkurs prvo je analizirana konkursna dokumentacija (javni poziv, kriterijumi, pravilnici, odluke, rešenja), a zatim udruženja kojima su odobrena sredstva. U analizi udruženja korišćene su javno dostupne informacije iz registra udruženja Agencije za privredne registre, pregled godišnjih finansijskih izveštaja udruženja, pregled opisa delatnosti iz Statuta udruženja, pretragu Interneta (društvene mreže ili vebajst udruženja, tekstovi na onlajn portalima i medijima). Za selektovane odobrene projekte na konkursima Ministarstva za brigu o porodici i demografiju uputile smo zahtev za pristup informacijama od javnog značaja u kojem smo od Ministarstva tražile uvid u projektnu dokumentaciju (projekat, programski i finansijski izveštaj) kako bismo procenile relevantnost i efikasnost realizovanih aktivnosti, postignutih rezultata i utroška budžeta iz javnih sredstava. Međutim, Ministarstvo je zahtev odbilo **kao neosnovan uz obrazloženje da ne postoji opravdan interes javnost da zna**. Analiza odvajanja na lokalnom nivou obuhvatila je pregled izveštaja o realizovanom budžetu grada/opštine za 2023. godinu, pregled konkursne dokumentacije za konkurse objavljene u 2023. i 2024. godini, a konkretne informacije o konkursima u oblasti rodne ravnopravnosti dobile smo od svih gradova/opština po zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja.

Pored pregleda rezultata analiza i istraživanja, koristile smo i BIRN Bazu podataka o javnim konkursima za uvid u spisak odobrenih projekata i budžeta na konkursima kod različitih javnih organa za sva udruženja koja smo analizirale.

Kontekst i ključni nalazi

Kao ni prethodnih godina, ni u pomenutom periodu **u Srbiji nije objavljen poseban javni konkurs na nacionalnom nivou koji za cilj ima unapređenje rodne ravnopravnosti**. Analizirani konkursi Ministarstva za brigu o porodici i demografiju za 2023. i 2024. godinu u ciljevima uopšte ne pominju unapređenje položaja žena.² Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog nije raspisivalo konkurs za unapređenje rodne ravnopravnosti u 2023. i 2024. godini.

Jedini konkurs koji u ciljevima ima unapređenje rodne ravnopravnosti je godišnji konkurs Pokrajinskog sekretarijata za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova. Međutim, analizom ovog konkursa u prethodne dve godine zaključujemo da se **preko 80% finansijskih sredstava dodeljuje „fantomskim“ udruženjima**.

Ključni zaključak je da je **čitav proces javnog finansiranja netransparentan, posebno u delu vrednovanja projekata**, i da se sredstva u najvećem broju slučajeva dodeljuju „fantomskim“ udruženjima. Ni za jedan konkurs ne postoji rešenje o imenovanju komisije za vrednovanje predloga projekata, a predstavnici/ce civilnog društva nisu uključeni u ovaj proces. Takođe, **iz kriterijuma**

1 Vladine nevladine organizacije

2 Ciljevi uključuju podršku porodici i deci za unapređenje mera za jačanje porodice kao osnovne jedinice društva; podršku roditeljstvu; unapređenje demografske slike na teritoriji Republike Srbije; podršku populacionoj politici; podršku udruženjima u oblasti zaštite porodice i dece.

za vrednovanje projekata se često isključuje ili minimalizuje prethodno iskustvo udruženja građana u oblastima konkursa što omogućava da se sredstva dodeljuju ili potpuno novim udruženjima ili udruženjima koja nemaju nikakvo prethodno dokazano iskustvo ili ekspertizu.

Finansiranje projekata u oblasti rodne ravnopravnosti na javnim konkursima prevazilazi analizu po pojedinačnom konkursu određenog organa i potrebno je ukrštati podatke sa različitih konkursa kako bi se razumeo ovaj netransparentan proces pun nepravilnosti.

Nepostojanje plana javnog finansiranja / sredstava iz javnih izvora za unapređenje položaja žena, kada su na raspolaganju svi pokazatelji da se položaj žena pogoršava ili stagnira u oblastima koje su već bile nepovoljne, može se definisati kao **još jedan vid institucionalne nezainteresovanosti za ženska prava**. Primetan je proces nazadovanja u ostvarivanju rodne ravnopravnosti i na zakonodavnom, institucionalnom i društvenom nivou. Ovaj proces je u prethodnom periodu obeležila i negativna kampanja konzervativnih aktera protiv rodne ravnopravnosti, rešenje Ustavnog suda iz juna 2024. godine da suspenduje primena Zakona o rodnoj ravnopravnosti (na predlog Zaštitnika građana – Ombudsmana i osam inicijativa), institucionalno degradiranje mehanizama za rodnu ravnopravnost,³ kao i čitav niz drugih društveno-političkih procesa u Srbiji.

Finansiranje programa ženskih organizacija ili usluga podrške mora se posmatrati u kontekstu opšteg položaja žena u Srbiji i položaja organizacija koje zastupaju prava žena i/ili pružaju opšte i specijalizovane usluge ženama. Potpuna primena metodologije⁴ analize javnih konkursa, koju su u prethodnom periodu razvile Građanske inicijative i BIRN, u oblasti rodne ravnopravnosti je moguća samo ako se analizira pojedinačni ili tematski konkurs. Ako analiziramo postojeće konkurse koji se veoma široko odnose na unapređenje ljudskih prava, primena metodologije postaje izazovna. Jedan od razloga je što nekoliko podržanih projekata na temu rodne ravnopravnosti u okviru jednog konkursa ne znači nužno i unapređenje ove oblasti. Drugi problem je metodološki, odnosno ako u okviru jednog konkursa treba identifikovati projekte koji se odnose na unapređenje položaja žena, neophodna je analiza podataka o svim podržanim projektima na jednom konkursu što često prevazilazi kapacitete i mogućnosti organizacija. S druge strane, ako analiziramo konkurs koji specifično podržava rodnu ravnopravnost, u nekim slučajevima potrebno je proširiti pretragu i analizu udruženja i na druge konkurse kako bi se razumeo opseg finansiranja „fantomskih“ udruženja.

Vrlo je važno podsetiti da se činjenica da je Republika Srbija uvela rodno odgovorno budžetiranje (ROB) ne sme koristiti kao izgovor za nepostojanje posebnih konkursa za rodnu ravnopravnost i unapređenje položaja žena i devojčica. ROB je usmeren na budžetske korisnike, a ne na udruženja građana i ženske organizacije. U decembru 2023. godine, Državna revizorska institucija objavila je izveštaj o reviziji svrsishodnosti poslovanja: Uspostavljanje rodno odgovornog budžetiranja u Republici Srbiji. U izveštaju se navodi da u Srbiji nije u potpunosti uspostavljen efikasan okvir za uvođenje rodne perspektive u budžetski proces.⁵

3 Na primer, umesto uspostavljanja Koordinacionog tela za rodnu ravnopravnost kojim koordinira Potpredsednik/ca Vlade Republike Srbije, uspostavljen je kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena

4 Registrovanje u skladu sa zakonima Republike Srbije, vreme postojanja udruženja, kontrola zastupnika, definisana oblast delovanja koja se odnosi i na temu konkursa, pregled finansijskih izveštaja u prethodne dve godine u odnosu na analiziranu godinu konkursa, vidljivost udruženja (Internet pretraga tekstova i informacija o udruženju i postojanje profila udruženja na bar jednoj društvenoj mreži, veb-sajt udruženja), raspoložive informacije o prethodno realizovanim projektima u oblasti analiziranog konkursa; ukrštanje sa podacima iz BIRN Baze podataka o javnim konkursima.

5 Državna revizorska institucija, izveštaj o reviziji svrsishodnosti poslovanja: Uspostavljanje rodno odgovornog budžetiranja u Republici Srbiji, Beograd, 04. decembar 2023. godine

Preporuka za praćenje javnih konkursa u sledećem periodu

Iako je Akcioni plan za period 2022-2023. za primenu Strategije za rodnu ravnopravnost istekao zaključno sa 2023. godinom, Vlada Republike Srbije je novi dvogodišnji akcioni plan usvojila tek u februaru 2025. godine. U ovom planu se kao aktivnost navodi **Sprovođenje javnog konkursa za udruženja u vezi sa unapređenjem rodne ravnopravnosti**, za koji bi bilo zaduženo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, a trebalo bi da bude realizovan u trećem kvartalu 2025. godine.⁶

Projekti podržani na *javnom konkursu za dodelu sredstava u 2024. godini za podršku sprovođenju mera u cilju sprečavanja porodičnog i vršnjačkog nasilja*, koji je objavio kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena sprovode se do kraja februara 2025. godine. Kako to prevazilazi rok za ovaj izveštaj, potrebno je tokom 2025. godine uraditi detaljnu analizu podržanih projekata u oblasti sprečavanja rodno zasnovanog nasilja prema ženama na ovom konkursu.

Predložena metodologija se može u potpunosti testirati i proceniti nakon analize ova dva konkursa koja se nedvosmisleno odnose na unapređenje položaja žena i rodne ravnopravnosti.

Konkursi za rodnu ravnopravnost na nacionalnom nivou

Kao i u prethodnom periodu, tokom 2023. i 2024. godine nije bilo javnih konkursa na nacionalnom nivou, koji kao specifičan cilj imaju unapređenje rodne ravnopravnosti.

U septembru 2024. godine, kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena raspisao je konkurs za *podršku sprovođenju mera u cilju sprečavanja porodičnog i vršnjačkog nasilja*. Od samog objavljivanja, ovaj konkurs pratile su nepravilnosti na koje je Koalicija Otvoreno o konkursima reagovala. Prema rokovima za podnošenje predloga projekata i roka za implementaciju odobrenih projekata u prvobitnom pozivu, udruženja su na raspolaganju imala 12 dana za realizaciju projekta. Takođe, prema sistemu bodovanja projekata i udruženja, od ukupno 100 bodova za predlog projekta samo se 5 bodova može dodeliti za prethodno iskustvo podnosioca projekta i najviše 10 bodova za kompetencije projektnog tima. Na ovaj način se opet minimalizuju kompetencije, znanja i dugogodišnje iskustvo ženskih organizacija i drugih udruženja u radu sa žrtvama nasilja i ostavlja prostor da udruženja koja se nikada nisu bavila ovom temom sprovode projekte u ovoj oblasti, što je praksa zabeležena i ranije u konkursima drugih ministarstava. Ubrzo nakon reakcije Koalicije, a tokom trajanja konkursa, rok za primenu projekata je produžen, a finansijska sredstva su udvostručena. Kako su projekti odobreni na ovom konkursu i dalje u toku u trenutku pisanja ovog izveštaja, oni će biti predmet analize u sledećem periodu.

Početkom 2024. godine završile smo i predstavile preliminaru analizu odabranih projekata koji za cilj mogu imati unapređenje položaja žena, rodne ravnopravnosti i sprečavanja nasilja prema ženama na četiri konkursa Ministarstva za brigu o porodici i demografiju tokom 2023. godine.

Prema analizi konkursne dokumentacije, ukupno je podržano 69 projekata udruženja građana tokom 2023. godine, a ukupan iznos dodeljenih sredstava bio je **207,746,892.00 dinara**. Nije moguće kroz raspoloživu dokumentaciju zaključiti koliko projekata se direktno bavilo položajem žena i unapređivanjem rodne ravnopravnosti, ali smo prema nazivima projekata, organizacijama za koje znamo da se bave ženskim pravima i dodatnom pretragom pojedinačnih projekata i udruženja odabrale 15 projekata za dodatnu analizu. **Za realizaciju ovih 15 projekata odobreno je ukupno 45.552.065,00 dinara**, a najveći iznos odobren je **Fondaciji FK Crvena zvezda** za realizaciju projekta „Zvezda protiv nasilja nad ženama“ u iznosu od 6.875.200,00 dinara.

⁶ U okviru Mere 2.3. Unapređenja bezbednost žena i devojčica u javnoj i privatnoj sferi kroz eliminaciju svih oblika nasilja, uključujući i trgovinu ljudima, seksualne i druge oblike eksploatacije, posebno u vreme kriza i vanrednih situacija

Samo pet projekata/udruženja imalo je uredne i javno dostupne, odobrene finansijske izveštaje za 2021. i 2022. godinu, godišnji prihod u 2022. godini veći ili približan iznosu odobrenom za realizaciju ovog projekta, bar jedan aktivan profil na internetu (društvene mreže, vebsajt) i bar jednu informaciju i/ili fotografiju sa aktivnosti realizovanih u okviru odobrenog projekta na ovom konkursu, a da se odnose na prava žena i rodnu ravnopravnost. Od tih pet, **samo dva projekta realizuju ženske organizacije**, odnosno organizacije koje u fokusu imaju unapređenje položaja žena i sprečavanje rodno zasnovanog nasilja prema ženama. **Ukupan iznos za ova dva projekta je 4.369.000,00 dinara, odnosno 2% ukupno odobrenih sredstava na konkursima MBPD u 2023. godini.**

U oktobru 2024. godine, organizacija FemPlatz je Ministarstvu za brigu o porodici i demografiju uputila zahtev za pristup informacijama od javnog značaja i tražila da nam dostave programske i finansijske izveštaje za ovih 15 odobrenih projekata kako bismo uradile dubinsku analizu realizovanih aktivnosti, efekata i trošenje budžetskih sredstava. **Ministarstvo je odbilo naš zahtev kao neosnovan uz obrazloženje da ne postoji opravdan interes javnost da zna.** Takođe, u rešenju je navedeno da Ministarstvo ima obavezu da prati realizaciju programa za koji su odobrena sredstva i procenjuje kvalitet i uspešnost programa u smislu realizacije postavljenih ciljeva. Organizacija FemPlatz nije uputila žalbu na ovo rešenje i zbog vremenskih ograničenja za realizaciju analize, a i smatrale smo da neće biti delotvorno.

I u 2024. godini, Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju opredelilo je 200.000.000,00 dinara za konkurse i to:

- 140.000.000 dinara za projekte u oblasti porodično-pravne zaštite građana, podrške porodici i deci,
- 25.000.000 dinara za projekte porodičnopravne zaštite, koordinacije i sprovođenja politike u oblasti demografije,
- 35.000.000 dinara za projekte porodičnopravne zaštite građana, koordinacije i sprovođenja populacione politike.

U martu 2024. godine Koalicija Otvoreno o konkursima [reagovala je na praksu netransparentne dodele sredstava „fantomskim“ udruženjima na konkursima Ministarstva za brigu o porodici i demografiji](#) u 2024. godini.

Podržano je ukupno 119 projekata, **a samo pet projekata vode ženska udruženja** (od toga je jedno podnelo izjavu o neaktivnosti u 2023. godini i ne možemo da pronađemo informacije o tom udruženju). **Ukupan iznos podrške za ovih pet udruženja je 5.539.000,00 dinara, odnosno 2,8% od ukupno opredeljenih sredstava.**

Po pregledu pristiglih projekata primećujemo da je za pet ženskih organizacija, koje imaju dugogodišnje i potvrđeno iskustvo u pružanju podrške ženama u situaciji nasilja a neke imaju i licencirane usluge za žene žrtve nasilja, odbijeno finansiranje projekata.

Šta kažu ženske organizacije koje pružaju usluge ženama u situaciji nasilja?

- *Zbog neadekvatnog raspolaganja javnim sredstvima, naša organizacija je odlučila da ne konkuriše na javnim konkursima 2023. godine.*
- *Nikada nismo dobile sredstva na javnim konkursima, nismo dobile ni odgovore zašto je projekat odbijen i zbog toga smo prestale da konkurišemo.*
- *Mislim da nemamo dovoljno kapaciteta, a razlog da ne konkurišemo na lokalnom nivou je politička situacija na lokalnu.*
- *Već smo toliko obeshrabrene. Ako nemamo institucije, nemamo ni dostojanstva.*

Ženske organizacije smatraju da konkursi treba da budu transparentni i dodela finansijskih sredstava namenska i po određenim kriterijumima. Neophodan je kontinuitet u finansiranju usluga, kako bi organizacije mogle pružiti podršku žrtvama nasilja bez prekida. Svesne su da se prostor za delovanje ženskih organizacija smanjuje, da se javna sredstva na konkursima dodeljuju fantomskim udruženjima i da ih država ne prepoznaje kao pružaoce usluga. Većina organizacije se fokusirala na druge donatore kako bi obezbedile održivost usluga.

S druge strane, sa preko 4.000.000,00 dinara podržano je tri udruženja za koje smo i u prethodnoj godini našle nepravilnosti i upozorile na posebno zabrinjavajuće prakse, a za koje smo i tražile informacije od Ministarstva. Ovo možemo tumačiti kao još jednu potvrdu da institucije sistema ne uvažavaju preporuke date na osnovu analiza i nastavljaju da finansiraju fantomska udruženja.

Konkursi za rodnu ravnopravnost na pokrajinskom nivou

Sektor za ravnopravnost polova i unapređenje položaja Roma u okviru Pokrajinskog sekretarijata za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova ima redovan godišnji konkurs za udruženja građana i udruženja žena za finansiranje projekata u oblasti ravnopravnosti polova sa ciljem unapređenja položaja žena i ravnopravnosti polova u AP Vojvodini. I u 2023. i u 2024. godini dodeljeno je po 5.000.000,00 dinara, odnosno ukupno 10.000.000,00 dinara, u skladu sa finansijskim planom Pokrajinskog sekretarijata.

Prema pravilima konkursa iz 2024. godine projekat ne može imati veći budžet od 400.000,00, a u praksi je najveći iznos pojedinačnog projekta bio 300.000,00 dinara. Godišnje se odobri između 20 i 30 projekata. Uzimajući u obzir kompleksnost teme unapređenja rodne ravnopravnosti, praksa odobravanja projekata manje vrednosti i kratkog trajanja (manje do godinu dana) ne može da doprinese održivosti programa udruženja građana niti može značajno da doprinese unapređenju rodne ravnopravnosti.

Godina	Broj odobrenih projekata	Najviši iznos po odobrenom projektu RSD	Ukupno sredstava po konkursu RSD
2023.	29	250.000,00	5.000.000,00
2024.	22	300.000,00	5.000.000,00

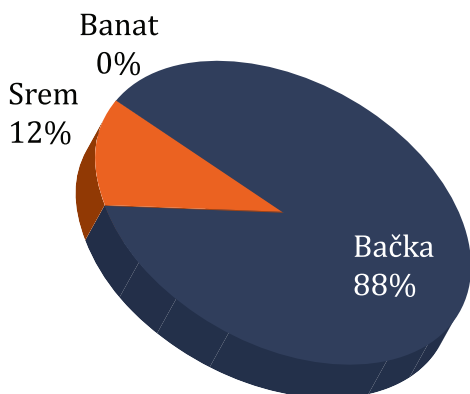
Za svaki konkurs objavljen je dokumentacija, odnosno:

- Tekst konkursa;
- Pravilnik o kriterijumima za dodelu finansijskih sredstava za finansiranje projekata u oblasti ravnopravnosti polova sa ciljem unapređenja položaja žena i ravnopravnosti polova u AP Vojvodini;
- Obrazac prijave;

- Preliminarna lista vrednovanja i rangiranja pristiglih prijava, koja sadrži pregled svih pristiglih projekata i broj bodova koje je komisija dodelila;
- Konačna lista vrednovanja i rangiranja pristiglih prijava;
- Rešenje o dodeli sredstava.

Ni za jedan konkurs nije objavljeno rešenje o formiranju komisije za vrednovanje pristiglih prijava ni informacije o članovima/članicama komisije iako je u Pravilniku navedeno da pokrajinski sekretar donosi rešenje „kojim se utvrđuju sastav i zadaci komisije koji se imenuju iz redova zaposlenih u Sekretarijatu“.⁷

Broj podržanih projekata (2023-2024)

Značajna je razlika u odobrenim sredstvima po regionima Vojvodine. Podržano je 42 projekta u Bačkoj, šest u Sremu, nijedan projekat/udruženje u Banatu. Najveći broj podržanih udruženja je iz Novog Sada (25) i Bačke Palanke (sedam).

Prema Pravilniku o kriterijumima za dodelu finansijskih sredstava, projekti treba da budu u oblasti unapređenja položaja žena i ravnopravnosti polova i da budu u oblasti sledećih aktivnosti i tema:

- Organizovanje obuka, edukacija, skupova i drugih aktivnosti sa ciljem unapređenja oblasti ravnopravnosti polova;
- Podsticaj ekonomskog osnaživanja i edukacije žena;
- Zajednički projekti i aktivnosti civilnog i javnog sektora na podizanju svesti javnosti o problemu nasilja nad ženama;
- Projekti i aktivnosti kojima se jačaju kapaciteti udruženja građana/udruženja žena, naročito udruženja čiji su programi usmereni na ranjive grupe žena
- Prevencija i suzbijanje nasilja nad ženama, pružanje neposrednih usluga podrške osobama koje preživljavaju nasilje, a posebno podrška ženama žrtvama nasilja iz ranjivih grupa;
- Promocija rodne ravnopravnosti, naročito javne akcije i kampanje za podizanje svesti o temi rodne ravnopravnosti, kao i o eliminisanju predrasuda i stereotipa o ulozi žena i muškaraca u porodici i društvu;
- Afirmisanje ženskog stvaralačkog potencijala.

Nakon desk analize raspoložive dokumentacije, uvida u podatke o udruženjima u registru APR-a, pretragom interneta, zaključujemo da se **ovaj konkurs u najvećoj meri koristi za finansiranje fantomskih udruženja građana o kojima nema nikakvih informacija**. Najmanje 82% ukupnih sredstava na konkursu u 2024. godini dodeljeno je fantomskim udruženjima. Za samo tri udruženja smo pretragom Interneta pronašle informacije o aktivnostima. Dva udruženja su osnovana u 2024. godini tako da nema dovoljno informacija o njihovom funkcionisanju i isključena su iz analize.

⁷ O funkcionisanju komisije, član 8. Pravilnika: Komisija ima predsednika i dva člana. Komisija na prvoj sednici bira predsednika komisije koji koordinira radom komisije i vodi sednice. Komisija radi i odlučuje u punom sastavu i o svom radu vodi zapisnik. Komisija odluke donosi većinom od ukupnog broja članova. Članovi komisije, nakon donošenja rešenja iz stava 1. ovog člana, potpisuju izjavu kojom potvrđuju da u predmetnom konkursu nisu u sukobu interesa. Ukoliko u toku postupka javnog konkursa saznaju da mogu doći u sukob interesa, članovi komisije o tome bez odlaganja obaveštavaju pokrajinskog sekretara, koji preduzima potrebne mere kako ne bi bilo štetnih posledica u daljem toku postupka javnog konkursa.

Nadalje, analizom smo zaključile da **sva udruženja imaju odobrena sredstva za projekte na drugim konkursima koje objavljuje Pokrajinski sekretarijat** te se analiza proširuje i na druge konkurse kako bi se razumeo opseg finansiranja „fantomskih“ udruženja. Pokrajinski sekretarijat je u 2024. godini opredelio ukupno 35.000.000,00 dinara za konkurse za udruženja građana u sledećim oblastima: 1) unapređenje ravnopravnosti polova 5.000.000,00 dinara, 2) socijalna zaštita i zaštita lica sa invaliditetom, boračko-invalidska zaštita, društvena briga o deci i popularizacija pronatalne politike opredeljeno je 23.000.000,00 dinara, 3) unapređenje položaja Roma i Romkinja opredeljeno je 7.000.000,00 dinara. Odobreno je ukupno 160 projekata.

Imajući u vidu trajanje ovog projekta, obim dokumentacije i opseg istraživanja, nismo bile u mogućnosti da za sve projekte tražimo i analiziramo projektnu dokumentaciju (projekat, programski i finansijski izveštaj). Preporuka je da se u sledećem periodu postavi sveobuhvatna i proširena metodologija, koja bi uključila ukrštanje podataka za analizu svih konkursa Pokrajinskog sekretarijata kako bi se prikupile i analizirale informacije.

Udruženju građana EKO Natural iz Bačke Palanke već godinama se odobravaju sredstva na različitim konkursima ovog Pokrajinskog sekretarijata iako nije moguće pronaći nijednu informaciju, objavu na društvenim mrežama, medijsku objavu o ovom udruženju, njegovim aktivnostima i rezultatima rada. Pretragom smo pronašle da je ovo udruženje bilo organizator manifestacija lovačkog kotlića u Bačkoj Palanci, 2020. godine. Udruženje je registrovano na istoj adresi kao i firma koja se bavi lovačkom i ribolovačkom opremom, oružjem i municijom, a vlasnik i osnivač ove firme je, takođe, zastupnik udruženja EKO Natural.

Na konkursima za ravnopravnost polova u prethodne dve godine ovom udruženju odobreno je ukupno 500.000,00 dinara. Interesantno je da ovo udruženje dobija sredstva i na drugim konkursima koje ovaj sekretarijat objavljuje tako da je u periodu od dve godine (2023. i 2024. godina) ovom udruženju odobreno skoro 3.000.000,00 dinara na različitim konkursima sekretarijata. U nastavku su navedeni svi odobreni projekti tokom 2023. i 2024. godine za ovo udruženje kod istog sekretarijata:

Konkurs Pokrajinskog sekretarijata 2023.	Iznos sredstava	Naziv projekta
Ravnopravnost polova	200.000,00	Podrži, osnaži!
Socijalna zaštite i zaštita lica sa invaliditetom, boračko – invalidska zaštite, društvena brige o deci i popularizacije pronatalitetne politike	400.000,00	Zajedno do cilja
	300.000,00	Probudi radoznalost
Boračko invalidska zaštita	300.000,00	PTSP kako dalje
Socijalna zaštita	300.000,00	Zajedno je lakše
Unapređenje položaja Roma i Romkinja	200.000,00	Budi in
UKUPNO 2023	1.700.000,00	
Konkurs Pokrajinskog sekretarijata 2024.	Iznos odobrenih sredstava	Naziv projekta
Ravnopravnost polova	300.000,00	Start up start
Socijalna zaštite i zaštita lica sa invaliditetom, boračko – invalidska zaštite, društvena brige o deci i popularizacije pronatalitetne politike	400.000,00	Naš NOB
	300.000,00	Rom(in)
Ukupno 2024.	1.000.000,00	
UKUPNO	2.700.000,00	

Statut ovog udruženja promenjen je u februaru 2025. godine, odnosno nakon odobravanja svih navedenih projekata, tako da je oblast ostvarivanja ciljeva toliko proširena da može da odgovara ciljevima bilo kog javnog konkursa.

Prvobitna oblast delovanja iz Statuta iz 2015. godine: Prosperitet Bačke Palanke, sa naglaskom na oblasti lokalni ekonomski razvoj, zaštita životne sredine, obrazovanje, poljoprivredu, kultura, sport, turizam, humanitarni rad, politička edukacija, prekogranična saradnja, kao i sve druge oblasti koje mogu doprineti poboljšanju života svih građana opštine Bačka Palanka.

Oblast delovanja iz izmenjenog Statuta iz 2025. godine: *Prosperitet Bačke Palanke, sa naglaskom na oblastima lokalnog ekonomskog razvoja, zaštite životne sredine, obrazovanja, poljoprivrede, kulture, sporta, turizma, humanitarnog rada, političke edukacije, prekogranične saradnje, unapređenje zaštite dece i zadovoljavanja njihovih osnovnih potreba, unapređenje brige o porodici i podsticanje rađanja dece i demografskog razvoja i populacione politike, unapređenje položaja i zaštite lica sa invaliditetom i njihovih porodica, unapređenje položaja vojnih veterana i ratnih vojnih invalida, unapređenje socijalno-ekonomskog i društvenog položaja, rehabilitaciji, socijalizaciji i prevenciji isključenosti lica sa invaliditetom, lica u stanju socijalne potrebe i lica kojima je potrebna posebna društvena podrška, unapređenja položaja Roma i drugih nacionalnih zajednica, unapređenje položaja penzionera, podizanja svesti o zdravstvenoj zaštiti, unapređenja socijalne sigurnosti, socijalne zaštite i socijalnog preduzetništva, razvoju brige o porodici, kao i u svim drugim oblastima koje mogu doprineti poboljšanju života svih građana opštine Bačka Palanka.*

Na konkursu za ravnopravnost polova u 2024. godini, komisija za vrednovanje odobrila je dva projekta dva udruženja koja su osnovana istog dana, imaju istog zastupnika, sedište i identične opise delovanja u Statutu:

- Udruženje građana Centar za analizu i pomoć za projekat „Unapređenje položaja žena i rodne ravnopravnosti u zajednici“ u iznosu od 200.000,00 dinara
- Centar za edukaciju i inkluziju društvenih grupa za projekat „Put ka ravnopravnosti“ u iznosu od 250.000,00 dinara.

Oba udruženja su, takođe, dobijala sredstva na drugim konkursima Pokrajinskog sekretarijata.⁸ Prema bilansima uspeha iz redovnih godišnjih finansijskih izveštaja za 2022. i 2023. godinu, koji su dostupni u registru udruženja APR-a, ova sredstva su i jedini poslovni prihodi oba udruženja.

Oblast ostvarivanja ciljeva za oba udruženja je identičan: *Pružanje humanitarne pomoći deci i odraslima, omladinske politike, neformalnog obrazovanja, ljudskih prava, zaštite životne sredine, unapređenje položaja osoba sa invaliditetom, unapređenje položaja Roma i drugih nacionalnih zajednica, unapređenje položaja vojnih veterana, unapređenje položaja penzionera, podizanje svesti o zdravstvenoj zaštiti, unapređenje poljoprivrede, unapređivanja socijalne sigurnosti, socijalne zaštite i socijalnog preduzetništva, razvoj brige o porodici.*

Veoma slična ili identična situacija sa odobravanjem projekata na različitim konkursima u jednoj godini identifikovana je kod najmanje 16 udruženja građana od ukupno 22) kojima su odobreni projekti u oblasti ravnopravnosti polova u 2024. godini. Ako uzmemo u obzir da su dva udruženja osnovana u 2024. godini i nemamo dovoljno podataka o njihovim aktivnostima, procena je da se za tek četiri projekta u ukupnom iznosu od 650.000,00 dinara (13% ukupnih sredstava) može pretpostaviti da su dodeljena za unapređenje rodne ravnopravnosti, odnosno za udruženja o kojima smo uspele da pronađemo bar jednu informaciju o aktivnostima. To, naravno, ne znači nužno da su ovi projekti i doprineli unapređenju rodnu ravnopravnosti. Sva ostala sredstva dodeljena su udruženjima građana o kojima ne možemo da pronađemo nijednu informaciju, novinski tekst, fotografiju, niti profil na društvenim mrežama i kojima su odobrena sredstva na drugim konkursima Pokrajinskog sekretarijata.

⁸ Na primer, Centar za analizu i pomoć dobio je sredstva u iznosu od 350.000,00 dinara za realizaciju dva projekta na dva konkursa u 2023. godini i 900.000,00 dinara za tri projekta na tri različita konkursa kod Pokrajinskog sekretarijata u 2024. godini. Centar za edukaciju i inkluziju društvenih grupa dobio je projekat „Zajedno kroz boračko invalidsku zaštitu 2023“ u iznosu od 200.000,00 dinara, projekat „Unapređenje položaja Roma i Romkinja kroz obrazovanje, zapošljavanje i rodnu ravnopravnost“ u iznosu od 250.000,00 dinara na konkursu za unapređenje položaja Roma i Romkinja u 2024. godini. Podaci o svim projektima dostupni su u BIRN Bazi podataka o javnim konkursima <https://birn.rs/baza-o-javnim-konkursima/>

Primeri:

Udruženje „JA, TI, ONI“ iz Novog Sada je tokom 2024. godine na četiri različita konkursa kod Pokrajinskog sekretarijata realizovalo četiri projekta u ukupnom iznosu od 1.400.000,00 dinara.

Udruženju građana „Aktiva DS“ iz Šida odobreno je 1.900.000,00 dinara za realizaciju šest projekata na šest konkursa kod Pokrajinskog sekretarijata u 2023. godini, kao i 800.000,00 za tri projekat na tri konkursa u 2024. godini.

Udruženju građana Institut za evropske vrednosti iz Novog Sada odobren je projekat u iznosu od 200.000,00 dinara na konkursu za ravnopravnost polova u 2024. godini, a u periodu od 2020. do 2024. godine, Pokrajinski sekretarijat je na različitim konkursima odobrio 11 projekata ovom udruženju u ukupnom iznosu od 2.100.000,00 dinara.⁹ Važno je naglasiti da su sedišta i zastupnici udruženja Institut za evropske vrednosti identični udruženju Institut za razvoj iz Novog Sada, koje je u periodu od 2019. do 2024. godine imalo osam odobrenih projekata na različitim konkursima Pokrajinskog sekretarijata, u ukupnom iznosu od 1.200.000,00 dinara.¹⁰

Treba dodati da sva ova udruženja imaju sredstva i odobrene projekte i kod grada Novog Sada na različitim konkursima, u različitim oblastima.

Zbog ograničenih sredstava na pokrajinskom konkursu za rodnu ravnopravnost i u ukupnom iznosu i pojedinačnom iznosu po projektu, ovaj konkurs je često zanemaren u analizama i praćenju. Desk analiza ovog konkursa pokazuje očigledne nepravilnosti i u procesu odlučivanja o sredstvima i u ispunjenju ciljeva konkursa. **Neprihvatljivo je da sekretarijat koji u opisu svog mandata ima unapređenje i koordinacija programa u oblasti rodne ravnopravnosti koristi javni konkurs za finansiranje „fantomskih“ udruženja.**

Rodna ravnopravnost na lokalnom nivou

Za potrebe sagledavanja finansiranja projekata u oblasti rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, analizirale smo budžete i programe devet gradova i opština: Pančevo, Zrenjanin, Sombor, Sremski Karlovci, Čičevac, Užice, Zaječar, Leskovac, Požarevac. Pregledom finansijskih izveštaja gradova/opština za 2023. godinu, pregledom objavljenih konkursa i zahtevom za pristup informacijama došli smo do sledećih rezultata:

- Nijedan konkurs za udruženja građana nije imao unapređenje rodne ravnopravnosti kao cilj čak ni u gradovima/opštinama koje imaju usvojen Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost.
- Tokom 2023. godine, grad Zrenjanin je dobio transfer od Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost polova u iznosu od 250.000,00 dinara za realizaciju aktivnosti iz lokalnog akcionog plana za

9 Konkursi u oblasti socijalne zaštite, zaštite lica sa invaliditetom, boračko-invalidske zaštite, konkursi u oblasti ravnopravnosti polova, konkursi u oblasti unapređenja položaja Roma i Romkinja (izvor: Baza podataka o javnim konkursima BIRN). Oblast ostvarivanja ciljeva ovog udruženja je: Oblast jačanja evropskih vrednosti, socijalne i zdravstvene zaštite, kulture, ekologije, zaštite životne sredine i zdravlja, razvoja privrednih delatnosti, razvoj i promocije turizma i javnog informisanja, razvoja poljoprivrede i stočarstva, bezbednosti u saobraćaju, saobraćaja i transporta, promociji organske proizvodnje hrane, razvoja i promocije sporta i sportskih aktivnosti, omladinskom radu, na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou i ostvarivanja drugih zajedničkih interesa iz ovih oblasti (izvor: APR, registar udruženja)

10 Konkursi u oblasti socijalne zaštite, zaštite lica sa invaliditetom, boračko-invalidske zaštite, brige o deci i popularizaciji pronatalne politike, konkursi u oblasti ravnopravnosti polova (izvor: Baza podataka o javnim konkursima, BIRN). Oblast ostvarivanja ciljeva udruženja: Bezbednost u saobraćaju, saobraćaj i transport i zdravstvena zaštita, kultura, ekologija, zaštita životne sredine i zdravlja, razvoj privrednih delatnosti, razvoj i promocija turizma i javnog informisanja, razvoj poljoprivrede i stočarstva, promocija organske proizvodnje hrane, razvoj i promocija sporta i sportskih aktivnosti, na lokalnom, regionalnom nivou i ostvarivanje drugih zajedničkih interesa iz ovih oblasti. (izvor: APR registar udruženja)

unapređenje rodne ravnopravnosti, ali nemamo detalje u koje aktivnosti su uložena sredstva.

- U Odluci o završnom računu grada Pančeva za 2023. godini navodi se da su za projekat „Put ka rodnoj ravnopravnosti u gradu Pančevu“ planirana sredstva u iznosu od 500.000,00 dinara,¹¹ ali nisu realizovana.

Podrška projektima u oblasti rodne ravnopravnosti i sprečavanja rodno zasnovanog nasilja je retka i sporadična, kao i podrška projektima koje realizuju ženske organizacije. Prema pregledu javnih konkursa za udruženja građana i odobrenih projekata u 2024. godini, **za projekte udruženja građana koji se na neki način odnose na unapređenje rodne ravnopravnosti odvojeno je do 2% raspoloživog budžeta na konkursu i to ne u svakom gradu/opštini.**

Kao i na nacionalnom i pokrajinskom nivou, aktivisti/kinje različitih udruženja i neformalnih grupa iz ovih gradova, sa kojima smo razgovarali, potvrđuju da su procesi netransparentni i da se javna sredstva dodeljuju „fantomskim“ organizacijama. Postoji nepoverenje u konkurse i objektivno ocenjivanje projektnih ideja. Neophodno je unaprediti ceo proces javnih konkursa, posebno u delu vrednovanja predloga projekata i transparentnosti. Nejasni i netransparentni procesi na lokalnim javnim konkursima vode do toga da udruženja odustaju od apliciranja.

Osim Sremskih Karlovaca, Pančeva, Užica i Leskovca, ostali gradovi i opštine su javno objavili Plan postupnog uvođenja rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u postupku pripreme i donošenja budžeta za 2024. godinu. Međutim, ne postoji javno dostupan izveštaj o realizaciji ovog plana niti je moguće utvrditi realno uložena sredstva u razvoj rodne ravnopravnosti kroz pregled odluka o budžetu grada/opštine. Još važnije ROB se odnosi na budžetske korisnike, a ne na udruženja građana tako da ovi planovi nisu analizirani.

¹¹ Odluka o završnom računu grada Pančeva za 2023. godinu, Šifra programa 0602 – šifra programske aktivnosti 4001 – projekat „Put ka rodnoj ravnopravnosti u gradu Pančevu“

Ova publikacija je izrađena u okviru projekta „Jačanje transparentnosti u javnom finansiranju kroz nadzor fantomskih i GONGO organizacija.“, koji je podržala Ambasada Kanade kroz Kanadski fond za lokalne inicijative. Sadržaj publikacije je odgovornost FemPlatz-a i ne odražava nužno stavove donatora.